

Johannes Brahms (1833-1897)

Brahms groeit op als jongste zoon in het gezin van een arme Hamburgse contrabassist. Zijn ouders willen dat hij een degelijke orkestmusicus wordt maar Johannes heeft zijn zinnen gezet op de piano. Hoewel vader weinig van zijn zoon verwacht heeft leermeester Cossel al snel in de gaten dat hij met een talent van doen heeft. Hij dringt erop aan dat Johannes theorieles krijgt van de gedegen Eduard Marxsen die hem later ook pianistisch verder schoolt. Op zijn 15de is Johannes volgens Marxsen afgestudeerd.

De jonge Brahms vult zijn schamele schoolopleiding aan door zelfstudie en geeft zijn eerste concert met werk van Bach, Beethoven en Marxsen. Het jaar daarop gaat hij op tournee en komt in aanraking met andere componisten en de zigeunermuziek.

De belangrijkste gebeurtenis in zijn leven is de ontmoeting met Schumann en zijn vrouw. Schumanns dood in een inrichting, twee jaar na zijn zelfmoordpoging grijpt Brahms sterk aan en inspireert hem mede tot het componeren van Ein deutsches Requiem. De teksten heeft hij al eerder verzameld en na de dood van zijn moeder komt het componeren goed op gang. In 1867 worden in Wenen de eerste drie delen uitgevoerd en met gejoel en gesis ontvangen. De volledige uitvoering in Bremen is daarentegen een groot succes. Er gaat wel een flinke discussie met het kerkbestuur aan vooraf; zij achten het ontbreken van de kruisdood van Christus onaanvaardbaar. Daarom wordt na deel 3 een sopraanaria ingelast; 'Ich weiss dass mein Erlöser lebt' uit Handels Messiah.

Als Brahms op 63-jarige leeftijd overlijdt blijkt dat zijn moeilijke karakter en teruggetrokken bestaan geen gevolgen hebben voor zijn populariteit. Zijn begrafenis is DE gebeurtenis van het jaar in zijn woonplaats Wenen: langs de route naar de begraafplaats staan duizenden mensen en het gebouw van de Wiener Musikverein is behangen met zwarte doeken. In zijn geboorteplaats Hamburg hangen de vlaggen halfstok.

Tot zijn meest bekende werken rekenen we de Hongaarse dansen, het vioolconcert en 'Ein Deutsches Requiem'. Met dit laatstgenoemde werk was zijn naam voorgoed gevestigd.

Ein Deutsches Requiem

Het zevendelige Deutsches Requiem is fraai symmetrisch opgebouwd rond het vierde deel, een idyllische schets van het Koninkrijk Gods. De hoekdelen 1 en 7 zijn twee zaligsprekingen die verwijzen naar elkaar in tekst, muziek en sfeer: 'Selig sind die da Leid tragen', respectievelijk 'Selig sind die Toten'.

Het verstilde middendeel wordt geflankeerd door twee delen (3 en 5) waarin telkens één solist optreedt. Deze delen hebben met elkaar gemeen dat zij vanuit het perspectief van de individuele mens zijn gedacht, de delen 2 en 6 zijn daartegenover algemener van aard. Het zijn de meest dramatische delen, met grote contrasten tussen pijn en vreugde, lijden en troost; zij eindigen beide met eclatante, jubelende fuga's.

Aanvankelijk bestond Ein Deutsches Requiem uit 6 delen. Het ontbrekende deel 4 voegde Brahms later toe waarmee er een evenwichtige compositie werd bereikt.